

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1962.1.05>

HERBERT LIGI, Eesti talurahva olukord ja klassivõitlus Liivi sõja algul (1558—1561). Tallinn, 1961. 473 lk. + kaart (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut).

Ajaloo teaduslik uurimistöös on meie vabariigis viimastel aastatel ikka kaalukamalt hakanud kaasa rääkima uus põlvkond, kelle moodustavad need noored ajaloolased, kes oma erialase ettevalmistuse on saanud sõjajärgseil aastail nõukogude korra tingimustes. Selle noore põlvkonna kontos on juba mitmed tüsedad marksistlikud uurimused, mis on aidanud nõukogude ajaloo teaduse arengut oluliselt edasi viia. Meeldivaks järjeks nendele on Herbert Ligi 1961. a. septembris trükitist ilmunud kandidaadidissertatsioon — mahukas monograafia Eesti talurahva olukorrast ja klassivõitlusest Liivi sõja algul.

H. Ligi uurimus väärrib tunnustust juba seepärast, et siin käsitletakse meie rahva ajaloo ajajärku ja probleeme, mis nõukogude uurijate poolt on seni vähe tähelepanu leidnud. Ometi toimus vaadeldaval ajal talurahva elus ja agraarkorras rida olulisi muutusi, millede jälgimine on hädavajalik ka eelnevate ning järgnevate ajalõikude lähemaks tundmaõppimiseks. Valitud tähtsa uurimisteema on autor oskuslikult lahendanud. Probleemiderohke ja sisutiheda töö peamiseks väärtuseks tuleb lugeda kõrgetasemelist ja metoodiliselt mitmeti õpetlikku allikate analüüsi, kusjuures autor pole rohkete üksikküsimuste rägastikku ära eksinud, vaid on enamasti osanud jõuda hästi kaalutud ja põhjendatud järeldustele. Rohkesti on kasutatud uusi arhiivimaterjale ja edukalt toime tulnud paleograafilist ning keelelist laadi raskustega. Allikmaterjali paigutamine vähesus ja lünklikkus ei ole suutnud autorit ahvatleda libedale viljatu fantaasia teele; möödapääsmatud hüpoteesid on esitatud vajaliku ettevaatusega.

Raamatu pealkiri on kahjuks tunduvalt

kitsam uurimuse enda sisust ning säärasena desorienteerib lugejat mõneti. Tegelikult vaatleb autor feodaalsuhete arengut ja talurahva olukorra muutumist juba XV sajandi algusest, eriti aga XV ja XVI sajandi vahetusest alates. Kõige kaalukamateks ongi kujunenud just Liivi sõja eelsele olukorrale pühendatud osad, eriti kaks esimest peatükki.

H. Ligi kõnesolev uurimus koosneb sissejuhatausest, neljast peatükist ja kokkuvõttest, milledele lisadena järgnevad XVI sajandi keskel Eestis eksisteerinud mõisate nimestik ja kaart, vene- ja saksa keelsed resümee, kasutatud allikmaterjalide ja kirjanduse nimestik ning kohanimede ja isikunimede register. Head muljet ei jäta eessõna puudumine, kus oleks tulnud märkida rea seltsimeeste poolt osutatud abi ja nõuandeid töö valmimise käigus, esmajoonel sektorijuhataja A. Vassari kui väitekirja juhendaja suunavat osa teema valikul ja uurimistöö kestel.

Üsna ulatuslikus sissejuhatuses on näidatud töö eesmärk, määratud kindlaks selle territoriaalsed ja kronoloogilised piirjooned ning antud tõhus kriitiline ülevaade kasutatud käsikirjalistest ning publitseeritud allikatest ja küsimuse kohta olemasolevast historiograafiast. Ühtlasi puudutab autor siin lühidalt tootlike jõudude olukorda vaadeldaval ajajärgul, kuna see väga tähtis probleem ei kuulu töö raamidesse, ja selgitab lähemalt adrama mõistet ning suurust. Juba sissejuhatausest ilmneb, et H. Ligi jõuab suurematele tulemustele kui sama küsimusega varem tegelnud balti saksa (A. v. Tranche-Roseneck, H. Bosse jt.) ja kodanlikud eesti ning läti ajaloolased

(E. Blumfeldt, A. Sväbe jt.). Lk. 7 oleks autor võinud lisada, et «Liv-, est- und kurländisches Urkundenbuch's» kavatseti avaldada ürikud kuni 1561. aastani, kuid väljaanne on jäänud lõpule viimata. Iseloomustades üht töö seisukohalt tähtsamat allikat «Rentan och mantalet», märgib autor lk. 15, et sellega olevat varem tuttavad olnud vaid A. Korhonen ja A. Sväbe. Lk. 44 ja 114 ilmneb aga, et seda on kasutanud vähemalt veel ka E. Blumfeldt. Lk. 32 nimetab H. Ligi teeneka läti ajaloolase T. Zeidi väärtuslikku tööd «Feodalisms Livonijä» vahest sobimatult «raamatukeseks».

Palju uut sisaldab vaadeldava teose esimene peatükk «Eesti talurahva sotsiaalsed rühmad», mis on kirjutatud ulatusliku, suurelt osalt uue allikmaterjali põhjal. Kõigepealt vaadeldakse selles adratalupoegi kui kõige arvukamat ja põhilist talurahva rühma. Ulatuslikuma materjali põhjal kui kunagi varem tõestatakse veenvalt, et adratalupojad ei moodustanud kaugeltki ühtlast massi. Kui kohati adratalude suurus tõusis kuni 5 adramaale, siis suur osa adratalupoegi valdas vaid $\frac{1}{2}$ ja isegi $\frac{1}{4}$ adramaad. Muidugi oli sellele vastavalt erinev ka talude majanduslik kandejõud ja nende pidajate elulaad. Autor näitab, et eramõisate talupoegade talud olid väiksemad ja nende majanduslik seisund halvem kui läänistamata taludes keskmiselt.

Suurt huvi pakub nn. vabade talupoegade käsitlus. Rõhutatakse, et ka vabad talupojad koosnesid omakorda mitmest kihist, kusjuures nende «vabadus» oli küllaltki tinglik, tähendades sageli vaid seda, et osa või kõik nende koormised olid asendatud rahalise maksuga, millele tihtigi lisandus kohustus osa võtta sõjakäigust, või pidi talupoeg täitma feodaali abistavat ametikohta. Ei ole alust vabatalupoegade olukorra idealiseerimiseks, nagu seda tehti kodanlikus historiograafias. Jälgides E. Blumfeldti¹ väidab H. Ligi lk. 55, et esimene meile teadaolev läänistus alama läänioiguse alusel pärinevat 1333. aastast ja olevat ordumeister Munhaimi (peab olema Monheimi e. Munheimi) poolt antud liivlasele

Toutegode'le. Viidatud on muide LUB II ürikule nr. 733, peab olema aga 753. Tunneb, et see läänistus ei erine põhimõtteliselt ühest juba 1324. aastast teadaolevast läänistusest.² Küsitav on isegi, kui võrd sellest tegelikult erines 1320. aastal Toutegode'le läänistatud väikelään.³ H. Ligi oleks pidanud siin ka põhjendama, miks ta Toutegode't liivlaseks peab.

Hoopis kaugemale senistest uurijatest jõuab H. Ligi üksjalgade küsimuses, selgitades üksikasjaliselt selle kihi tekkimise ja olukorra. Autor näitab veenvalt, et üksjalgade kategooria tekkimine pole seletatav ainult rahvastiku loomuliku juurdekasvuga, vaid on feodaalse tootmisviisi arengu tulemus.

Vabadike ja sulaste eraldi käsitlemine on ilmselt õige. Peatüki lõpus selgitab autor allikates sageli esineva termini «heinamees» tähendust. Selle nimetusega tähistati H. Ligi arvates kõiki adratalus elavaid täistööjõulisi mehi, välja arvatud talupidaja ise.

Hästi õnnestunud on ka teine peatükk — «Feodaalsed koormised». Õigusega osutatakse siin kõige rohkem tähelepanu mõisamajanduse arengule ja teoorjuse suurenemisele, mis vaadeldaval ajajärgul on põhilisemaid küsimusi, kuid senises ajalookirjanduses leidis vaid kaunis pealiskaudset käsitlemist. Enam kui 40 mõisa mõisapõldudel ja naturaalandamitena saadud viljakoguse võrdlemisel jõuab autor veenvale tulemusele, et Liivi sõja eel oli teorent Eesti alal muutumas, kohati aga juba muutunud tähtsaimaks feodaalse rendi liigiks. Esirinnas teoorjusliku mõisamajanduse arendamisel sammusid eramõisad. Hinnatava töö on autor teinud Eesti ala mõisavõrgu kindlaksmääramisega. Lähtudes mõisate esmakordsest esinemisest allikates, leitakse, et teoorjusliku mõisamajanduse hoogsam areng algas kogu Eesti territooriumil XV ja XVI sajandi vahetusel. Selle peapõhjuseks oli kaubalis-rahaliste suhete areng, eelkõige aga vilja väljaveo suurenemine Lääne-Euroopasse.

¹ Vrd. Eesti majandusajalugu I. Tartu, 1937, lk. 50.

² Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch (= LUB), II Bd. Hrsg. von Fr. G. v. Bunge, Reval, 1853, nr. 706.

³ LUB II, nr. 671.

H. Ligi väidab kõigiti põhjendatult, et toleaeagsed mõisad olid hilisematega võrreldes enamasti veel kaunis väikesed. Asjatu segadus on tekkinud Lemuvere mõisaga (lk. 150), mille suurusena 1467. aastal H. Ligi arvates olevat ürikus antud 16½ adramaad. Sellega kordab H. Ligi A. Sväbe ammust viga,⁴ mille üle võttis ka E. Blumfeldt⁵ ja mis üldiselt käibebe pääses. H. Ligi seab nii suure adramaade arvu küll kahtluse alla, märkamata, et ürikus⁶ ongi «sestenhalven», niisiis mitte 16½, vaid ainult 5½.

Peatüki järgnevates osades vaatleb autor naturaarenti, rahalisi makse, makse kirikule ja sõjalise iseloomuga kohustusi. Põhjendatult astub ta välja seni üldiselt levinud arvamuse vastu, nagu oleks tollal vakupidudel ühiselt sööke ja jooki nautinud nii feodaalid kui ka talupojad.

Huvitav on autori arutlus feodaalsete koormiste suurusest, võrreldes talu üldise sissetulekuga. Selgub, et paljudes kohtades läks pool ja isegi üle poole talupoja töö produktist feodaalseks rendiks.

Vaadeldav peatükk annab konkreetse pildi talurahva ekspluateerimise süvenemisest, mis paljudele kohalikele erinevustele vaatamata oli üldiseks nähtuseks. Sellega on autor otsustavalt ümber lükanud balti saksa ja kodanlike ajaloolaste väära teesi talurahva majandusliku heaolul tõesust XVI sajandi esimesel poolel.

Kolmandas peatükis — «Eesti talurahva õiguslik olukord» — jälgib autor, kuidas üheaegselt feodaalse ekspluateerimise süvenemisega halvenes järk-järgult ka talupoegade õiguslik olukord, kujunes sunnismaisus ja pärisorjus. Autor astub välja kodanlikus ajalookirjanduses esineva nn. võlastumisteooria vastu ja näeb talupoegade isikliku vabaduse vähenemise põhjusi feodaalses ekspluateerimises. Näidatakse, et talupojad olid kaotanud täieliku omandiõiguse maale ja nendele kuulus ainult maa valdus- ja kasutusõigus. Veenvalt on tõestatud, et mõisad rajati enamasti asustatud talumaadele ja et mõisapõldude edasine

laiendamine toimus samuti talumaade arvel. Autor osutab sellele, et juba tollal oli alanud heinamaade, eriti paremate ning külale lähemate jaotamine talude vahel. Vastupidi kodanlikele uurijatele näitab autor, et kohtuvõim kuulus täielikult feodaalidele. Viimaste mõjuvõimu all olid täiesti ka hirsnikud.

Ulatusel kõige lühemaks on raamatu neljas peatükk — «Talurahva klassivõitlus». Liivi sõja algul toimunud talurahva klassivõitlusele ei osutatud balti saksa ega eesti kodanlikus historiograafias peaaegu mingit tähelepanu. Alles nõukogude ajaloolased on tõstnud ta väärilisele kohale, andnud talle täiesti uue hinnangu ja määranud ta koha meie rahva ajaloos. H. Ligi on õnnestunud selles küsimuses uurimistööd veelgi edasi arendada ja mitmeti süvendada. Ühtlasi on ta korrigeerinud mõningaid varasemate uurijate, nende hulgas ka allakirjutanu poolt avaldatud seisukohti. Hästi õnnestunuks tuleb lugeda autori käsitlust eesti talurahva ja venelaste vaheliste suhete ning koostöö kohta ühises võitluses Liivimaa sakslaste vastu.

Eesti talurahva klassivõitluses oli tollal esileulatuvaimaks sündmuseks 1560. aasta sügisel toimunud laiaulatuslik ülestõus, üks suuremaid talurahva ülestõuse üldise Eestis kogu feodalismiajal. H. Ligi on püüdnud anda selle ülestõusu võimalikult igakülgselt käsitlust, kuivõrd seda võimaldavad olemasolevad napid allikad. Mõningaid küsitavusi selles osas siiski veel leidub. Kvalifitseerides ülestõusu kõigiti põhjendatult kui peamiselt talurahva võitlust feodaalse ekspluateerimise ja selle kandjate — saksa aadlike — vastu, on autor ülestõusu sotsiaalset kandepinda nähtavasti siiski tegelikust kitsamana näinud. Kõigepealt ei suuda H. Ligi kuidagi uskuda, et talupojad oleksid olnud teadlikud vastuoludest linna valitsevate kihtide ja linnakehvistu vahel, püüdes seda nagu põhjendada antud juhul mitte midagi tõestava asjaoluga, et talupojad olid «pärisorjuse ikkesse surutud ja rängalt ekspluateeritavad» (lk. 304). Samal ajal mõõnab H. Ligi (lk. 310), et Saaremaa talupoegadele olnud teada Rootsi talupoegade olukord, mis oli tollal tunduvalt parem kui Liivimaal. Arvamus, et Saaremaa talupojad võisid kursis olla Rootsis valitsevate oludega, Harju- ja

⁴ A. Schwabe, Grundriss der Agrargeschichte Lettlands. Riga, 1928, lk. 53.

⁵ Eesti majandusajalugu I, lk. 63.

⁶ Livländische Güterurkunden, I Bd. Hrsg. von H. v. Bruiningk und N. Busch. Riga, 1908, nr. 437.

Läänemaa talupojad aga ei tundnud sise-
 misi vastuolusid Tallinnas, on kaunis eba-
 loogiline. Tallinna turberaamatuski on
 konkreetseid andmeid talupoegade üsna
 sagedasest viibimisest Tallinnas. Ei ole
 usutav, et neile märkamata jäid linnas
 valitsevad sisemised vastuolud, sest linna-
 kehvistu koosnes ju peamiselt eilsetest
 talupoegadest. Ka tunduvad Koluvere va-
 litseja Hans Schnatboemi poolt 24. no-
 vembril 1560 Tallinna raele saadetud kir-
 jas esinevad andmed selle kohta, et talu-
 poegi õhutavad ülestõusule Tallinna üles-
 ostjate agendid (Vorkäuferjungen), ikkagi
 väga usaldusväärsetena, kuigi H. Ligi
 arvab, et selle kirja eesmärgiks olnud
 õigustada ühe Tallinna kodaniku sulase
 kinnipidamist ja sellelt hobuse äravõtmist
 ning seepärast ei saavat teda võtta «päris
 puhta kullana». Kiri ei andvat küllaldest
 alust arvata, et linlased otseselt oleksid
 agiteerinud talupoegi relvi haarama. Lin-
 laste osa seisnenud ainult kuulduste ja
 uudiste levitamises, mis kirjast ka ilmne-
 vat (lk. 308). Tegelikult on selles kirjas
 juttu nii kuulduste levitamisest kui ka
 talupoegade ülestõusule ässitamisest ning
 seepärast ei ole eriti põhjust kahelda
 linlaste sellesuunalises agitatsioonis. Kui
 H. Ligi seda siiski teeb, siis poleks ta
 tohtinud arvestamata jätta tema poolt tei-
 sal kasutatud Kelchi kroonika osa, mis
 jutustab ülestõusust ning sobib kõnesoleva
 kirja andmetega üllatavalt hästi. Nimelt
 märgib Kelch ülestõusust osavõtjatena iga-
 suguseid «lahtisi» inimesi («warffen sel-
 bige allerhand lose Leute zu ihren Häup-
 tern auff») ja tõendab koguni, et ülestõusu
 juhid ei olevatki olnud talupojad, vaid
 iga liiki «liiderlikud» inimesed, kes kerge-
 usklikke talupoegi kergemeelselt ülestõu-
 sule ässitanud («die sogenannten Capi-
 teine, so nicht Bauren, sondern allerhand
 liederliche Leute waren, die die einfältigen
 Bauren leichtfertiger Weise zu solchen
 Aufstände bewege hatten».⁷ Selliseid
 andmeid tuleb muidugi võtta kriitiliselt ja
 eelkõige püüda selgitada, kust Kelch need
 sai, kuid igal juhul ei või neid ignoree-
 rida. Tekib, muide, isegi küsimus, kas
 ülestõusu juht, keda Renner nimetab

sepaks, oligi talupoeg? Kõike seda oleks
 autor võinud kaaluda.

Lk. 274 heidab autor allakirjutanule ette,
 et see ülestõusu levikuala ja programmi
 määramisel olevat õigelt teelt kõrvale kal-
 dunud. Olgu märgitud, et neis küsimustes,
 eriti ülestõusu levikuala küsimuses, ei ole
 allakirjutanu esitanud märkimisväärseid
 uusi seisukohti, võrreldes varasemate kä-
 sitlustega, milliseid H. Ligi eelmistel lehe-
 külgedel vaatleb. Tekib küsimus, miks pole
 seda märkust tehtud juba nende kohta?
 Võimalus arusaamatuse tekkimiseks on ka
 lk. 298, kus autor peatub allakirjutanu
 seisukohal ülestõusu levikuala küsimuses.
 Autori sõnastusest ei tule nii aru saada,
 nagu oleksid J. Zutis ja Eesti ning Läti
 NSV ajaloo üldkäsitlused omaks võtnud
 allakirjutanu kõnesoleva seisukoha; nad ei
 saanud seda teha juba sellepärast, et vas-
 tavad teosed ilmusid enne allakirjutanu
 artiklit.

Paiguti on autor ilma viideteta esita-
 nud teiste uurijate poolt varem avaldatud
 seisukohti. Nii fikseerib ta lk. 314
 Koluvere lahingu ajaks oktoobri kesk-
 paiga, tõenäoliselt 14. või 15. oktoobri.
 Oktoobri keskpaigaga on Koluvere lahingu
 toimumise aja dateerinud ka allakirju-
 tanu.⁸ Samas eksib autor, väites, et
 viimane lahingu kirjeldusele eelnev
 teade Renneri kroonikas pärinevat 13. ok-
 toobrist. Niisugust daatumit ei leidu Ren-
 neri kroonikas H. Ligi poolt viidatud lehe-
 küljel 332 ega mujal. Lahingu kirjeldusele
 eelneva osa kommentaaris esineb küll
 12. oktoober,⁹ mis pole aga seotud Kolu-
 vere lahinguga. Koluvere lahingu kirjel-
 dusele järgnev daatum on muide 15. oktoob-
 er. Järgnevalt vaidleb H. Ligi põhjenda-
 tult vastu Renneri ja Russowi teatele, et
 tapatalguga Koluvere all olevat ülestõus
 lõppenud. Kuid ülestõusu jätkumist pärast
 Koluvere lahingut on märgitud juba varem,
 teiste hulgas ka allakirjutanu artiklis, kus
 kirjutatakse: «Kuid oleks ebaõige arvata,
 et sellega [Koluvere lahinguga — S. V.]
 oleks kõik talupojad olnud alistatud ja
 ülestõus otsekohe lõppenud.»¹⁰ Lk. 311

⁸ «Looming» 1955, nr. 5, lk. 631.

⁹ J. Renner's Livländische Historien.
 Hrsg. von R. Hausmann und K. Höhl-
 baum. Göttingen, 1876, lk. 334.

¹⁰ «Looming» 1955, nr. 5, lk. 631.

⁷ Chr. Kelch, Liefländische Historia.
 Revall, 1695, lk. 249 ja 250.

avaldab autor arvamuse, et parandus «vor Lode» Renneri kroonikas võib olla tehtud Russowi mõjul. Selle arvamuse esitas allakirjutanu, oponeerides H. Ligi väitekirja selle kaitsmise puhul.

Teose lõpul esitab autor kokkuvõtlikult oma uurimuse põhitulemused. Oleme nendest olulisemaid juba maininud, kuid esile tõsta tuleks veel üht väga tähtsat ja laiemat teoreetilistki huvi pakkuvat järeldust, mida autor on mitmekülgsetel põhjendatud kogu töö ulatuses. Nimelt näitab H. Ligi väga usutavalt, et teorjusliku mõisamajanduse tõus tõi endaga kaasa talupoegade õigusliku ja majandusliku seisundi nivelleerumise.

Väärtuslikud on kõik lisad, kõigepealt mõisate nimestik koos vastava kaardiga. Uurijatele on need suurepäraseks abiks paljude küsimuste lahendamisel. Hea, et ära on toodud ka allikate ja kirjanduse loetelu. Millegipärast on aga allikate hulka võetud ka sõnastikud, mitmesugused perioodilised väljaanded ja uurimusigi (Hagemeister, Stryk). Esineb teisigi ebajärjekindlusi. Näiteks puudub Eesti NSV ajaloo õpikul toimetaja nimi. Silmatorkav trükiviga, mida trükivigade loetelus pole õiendatud, esineb lk. 438 A. Vassari artikli puhul (1857. a. pro 1957. a.). Registrites

pole kõik lehekülgede numbrid alati õigesti märgitud.

Lõpetades H. Ligi käesoleva uurimuse vaatlemise, pole ehk liigne märkida, et hiljuti, ainult veidi enne H. Ligi oma, ilmus trükist Läti NSV ajaloolase V. V. Dorošenko uurimus Läti agraarajaloost XVI sajandil.¹¹ Peatumata siinkohal viimasel pikemalt ja püüdmata neid kaht uurimust lähemalt võrrelda, võiks märkida siiski seda, et V. V. Dorošenko probleemidering on laiem, haarates ka tootlike jõudude olukorra, allikate kasutamise oskuse ja täpsuse poolest aga tundub H. Ligi töö mitmeti kaalukamana. Igatahes aitab kahe teineteisele nii lähedase temaatikaga ja vastastikku teineteist täiendava uurimuse ilmumine kindlasti kaasa mõlema liiduvabariigi agraarajaloo paremaks tundmaõppimiseks.

H. Ligi monograafia ilmumine on rõõmustavaks sündmuseks Nõukogude Eesti ajalooeaduses. Ükski Eesti vanema ajaloo uurija ei saa temast edaspidi mööda minna. Teoses esitatud andmed ja järeldused äratavad suurt huvi kogu Ida-Euroopa agraarajaloo seisukohalt. Jääme ootama uusi ja vähemalt sama edukaid uurimistulemusi.

S. VAHTRE

¹¹ В. В. Дорощенко, Очерки аграрной истории Латвии в XVI веке. Рига, 1960.

ASKO VILKUNA, *Suomalaisen karjasuojan vaiheita.* Kansatieteellinen Arkisto 14:1. Helsinki, 1960. 284 lk.

Soome etnograafiline kirjandus täienes mõõdundu aastal mitmete teostega. Uurimisobjekti uudsuselt väärib tähelepanu Asko Vilku ulatuslik monograafia, mis on pühendatud soome karjalauda arengu selgitamisele. Kõnesolev uurimus jätkab Suomen Muinaismuistoyhdistuse poolt väljaantavat sarja «Kansatieteellinen Arkisto», moodustades selle 14. köite esimese, kapitaalsema osa.

Rahvapäraste ehitiste uurimisega on tegelnud paljud etnograafid. Sellele vaatamata ei ole ehitistega seotud küsimuste ring veel kaugelki ammendatud ning ehitised on jäänud üheks kesksamaks uurimisteamaks nii nõukogude kui ka kodanlikus

etnograafias. Taluhoonetest on senini kahjuks kõige vähem tähelepanu osutatud just loomapidamishoonetele — lautadele. Nagu A. Vilku vaadeldav monograafia veenvalt tõestab, pakuvad ka laudad etnograafilise uurimisobjektina huvitavat ja tänuväärset materjali.

A. Vilku on oma uurimuse peamiseks eesmärkideks seadnud heita valgust soome lauda ajaloole ja selgitada lauda põhitüübid ning nende levikupiirid. Vaatluse alla võetakse ajavahemik I aastatuhande lõpust kuni tänapäevani, kusjuures käsitluse raskuspunkt langeb XVIII—XX sajandile.

Kõigepealt näitab A. Vilku, et etnograafilises kirjanduses kasutatav soome